

PEDAGOG

RESPUBLIKA ILMU JURNAL

The journal "Pedagog" covers the sphere of spiritual and educational thinking of a person, the socio-political life of a person, institutions of civil society, global problems, problems of education, new technologies produced today, reforming the education system and publishes scientific articles on open scientific popular analysis.

The journal is intended for students, masters, professional scientists and researchers, university professors. The publication publishes articles of a problematic and scientific-practical nature.

Volume 7, Issue

Exact
Natural
Medical
Technical
Economics
Philological
Pedagogical
Social sciences
and humanities

Allayorova S. B.

Chirchiq davlat pedagogika univrsiteti

Annotatsiya: *maqolada ta'lim klasteri muhitida pedagogik innovatsiyalar logistikasi.*

Kalit so'zlar: *ta'lim klasteri, kasbiy ta'limning amaliyotga yo'naltirilgan yo'nalishi, jamiyatning ijtimoiy sohasi, dolzarb vakolalar, aql, ijtimoiy sohadagi ta'lim klasterining modeli, shaxsning ijtimoiy-faol rivojlanishi.*

Kirish

O 'zbekiston jamiyatining postindustrial formatsiyaga o' tishi ta ' lim tizimiga yangi axborot va xizmatlar yaratuvchi "bilim xodimlari" sifatida yosh avlod fuqarolarini tayyorlashdan iborat bo ' lgan talablarni belgilaydi. Bu ta'limning innovatsiyalarga aksiologik yo'nalishini belgilaydi, chunki kognitiatni faqat innovatsiyalarga asoslangan ta'lim muhiti sharoitida tayyorlash mumkin.

Ichki ta'limda bunday muhitni yaratish juda faol, ammo bu jarayon postindustrial jamiyat shartlariga javob beradigan, pedagogik innovatsiyalarni shakllantirishning butun yo'lini qamrab oladigan metodologiyaga muhtoj. Bunday metodologiyaning asosi sifatida logistika harakat qilishi mumkin, bu g'oyaning paydo bo'lishidan tortib, unga qiziqqan shaxslarga etkaziladigan pedagogik yangilikda uning dizayniga qadar innovatsiyalarni rivojlantirishning to'liq tsiklini ta'minlaydigan mexanizmdir.

"Logistika" atamasi iqtisodiyotda paydo bo'ldi, uning yordami bilan tashkilotga xos bo'lgan oqimlarni boshqarish qonuniyatlarini o'rganadigan fan va shu bilan birga tegishli muammolarni hal qilish bilan bog'liq amaliy faoliyat sohasi tasvirlangan. Oqim ma'lum bir vaqt oralig'ida ma'lum bir yo'nalishda harakatlanadigan elementlar to'plami sifatida qaraladi, bu davrda har qanday birlikda o'lehanadi. Har qanday muassasada ko'plab oqimlar mavjud – axborot, moddiy, xizmat ko'rsatish, moliyaviy va boshqalar. Ularni qamrab olgan holda, logistika har qanday oqimni optimallashtirish metodologiyasi [4] ijtimoiy tizimlarda va shu bilan birga ushbu tizimlarni boshqarishning samarali usuli.

Bu logistikani iqtisodiy bilimlar sohasidan ta'lim sohasiga jalb qilish, uni alohida ta'lim tashkilotlari yoki ularning birlashmalari tasniflanishi mumkin bo'lgan ta'lim tizimlari faoliyatiga tatbiq etish uchun asos yaratadi. Ikkinchisi hududiy ta'lim klasterlari tomonidan taqdim etilgan bo'lib , ular tarkibiga mintaqaning umumiy ta'lim makonini yaratish uchun mintaqaviy ta'lim vazirligi (yoki universitet) homiyligida gorizontal integratsiya tamoyili bo'yicha birlashtirilgan ko'p bosqichli ta'lim va boshqa tashkilotlar to'plami bo'lgan ta'lim xoldinglari kiradi.

Bunday ta'lim tizimlarining rivojlanishi innovatsiyalarni boshqarishga asoslangan bo'lib, bu bizga ushbu faoliyatning metodologiyasi va mexanizmini ochib beradigan

"pedagogik innovatsiyalar logistikasi" tushunchasini kiritishga imkon beradi. Pedagogik innovatsiyalar logistikasini rivojlantirish modellari (paradigmalarini) ta'rifi bilan biz tadqiqotimizning maqsadini bog'laymiz.

Ushbu maqolada keltirilgan tadqiqotning maqsadi ta'lim xoldingidagi yangiliklarni boshqarish metodologiyasi va mexanizmi sifatida pedagogik innovatsiyalar logistikasini rivojlantirish paradigmalarini aniqlashdir.

Tadqiqot gipotezasi shuni ko'rsatadiki, belgilangan paradigmalar pedagogik innovatsiyalar logistikasining qiymat, mazmun va instrumental asoslarini shakllantiradi, bu esa uni amalga oshirish va rivojlantirish samaradorligini oshiradi.

Ishtirokchilar. Tadqiqot Ulyanovsk viloyatining ta'lim xoldingi asosida amalga oshirildi: innovatsion platformalar bo'lgan ta'lim tashkilotlari (maktabgacha, umumta'lim, bolalar uchun qo'shimcha ta'lim, kasb-hunar ta'limi). 15 yil davomida (2003/2004 yildan 2017/2018 o'quv yiligaacha) tadqiqot davom etar ekan, ularning soni har yili o'zgarib turdi (66 dan 132 gacha ta'lim tashkilotlari), yiliga o'rtacha 100 ta muassasani tashkil etdi.

Usullari. Innovatsion faoliyat natijalariga ko'ra, xolding ishtirokchilari har yili amalga oshirilayotgan innovatsion loyihaning texnik topshirig'i bilan belgilangan hisobot materiallari to'plamini (ishini) taqdim etdilar (nazariy ishlanmalar, uslubiy materiallar, o'quv dasturlari, me'yoriy hujjatlar, tahliliy ma'lumotnomalar, maqolalar, qo'llanmalar, monografiyalar va boshqalar). Hammasi bo'lib biz 1492 ta ishni yig'dik va qayta ishladik. Ularda mavjud bo'lgan innovatsion ish natijalari tahlil va umumlashtirish mavzusiga aylandi, ta'lim xoldingida pedagogik innovatsiyalar logistikasini rivojlantirish paradigmalarini aniqlash uchun asos bo'ldi.

Ta'lim tashkilotlarining innovatsion faoliyatining adabiy manbalari va natijalarini tahlil qilish, ta'lim xoldingida pedagogik innovatsiyalar logistikasini rivojlantirish paradigmalarini aniqlash muammosini hal qilishga qaratilgan mantiqiy umumlashtirish (induksiya va deduksiya) usul sifatida ishlatilgan.

Joriy asrda mahalliy ta'limda "logistika" toifasi juda faol qo'llaniladi. Hozirgi vaqtda ta'lim logistikasi va pedagogik logistika kabi tushunchalar orqali ta'limdagi logistika masalalarini ochib beradigan ikkita ilmiy pozitsiya shakllandi.

"Ta'lim logistikasi" atamasi yordamida ta'limdagi oqimlarni o'rganish usullarini (moddiy, moliyaviy, axborot va boshqalar) birlashtirgan fan, shuningdek, shu asosda ta'lim tizimining barqaror ishlashini belgilaydigan amaliy faoliyat sohasi tasvirlangan. Har qanday muassasada (maktabda, universitetda) ta'lim logistikasi o'quv fanlari, o'quv dasturlari va o'quv-uslubiy yordamning uzluksizligini ta'minlaydi va shu orqali ta'lim maqsadlari to'plamiga erishadi.

Shu ma'noda, ta'lim logistikasi ta'limning pedagogik maqsadlari va mazmuni, uning shaxs va uning rivojlanishiga yo'naltirilganligi uchun tashqi vositadir. Ta'lim logistikasini ta'lim muassasasi infratuzilmasiga yo'naltirilgan boshqaruv deb ta'riflash mumkin. Bunday infratuzilma o'qituvchilarning ishini qo'llab-quvvatlaydigan yoki

unga to'siqlar yaratadigan sharoitlarni shakllantiradi, ammo u pedagogik faoliyat sifatini belgilamaydi. Ushbu holatni e'tiborsiz qoldirish, ta'lim tizimini ko'rib chiqishda infratuzilma tarkibiy qismlarini "almashtirish" va pedagogik tarkibiy qismlarni almashtirishga olib kelishi mumkin.

Pedagogik logistika infratuzilma masalalariga emas, balki ta'lim tashkilotida amalga oshiriladigan pedagogik tizimga e'tibor qaratadigan pedagogik tarkibiy qismlarga qaratilgan. Shunga ko'ra, bunday logistikaning maqsadi o'quv jarayonining samaradorligi va sifatini ko'paytirishdir. Ushbu ilmiy pozitsiyaga muvofiq ishlaydigan mualliflar pedagogik logistikani fan va faoliyat sohasi sifatida tushunadilar, uning predmeti pedagogik oqimlarni boshqarish – bilim, o'qitish, axborot, sog'liqni saqlash, psixologik oqim, boshqaruv oqimlari, talabalar oqimi, ta'lim oqimi va boshqalar. birlashtirish, bu oqimlar pedagogik tizimni uyg'unlashtiradi, jarayon va natijalarni aniqlaydi ta'lim tashkilotida ta'lim va tarbiya

Shu bilan birga, pedagogik oqimlarni boshqarish pedagogik logistika amalga oshiriladigan tizimning ishlashini ta'minlashga qaratilgan, ammo rivojlanishini ta'minlamaydi. Bunday ustuvorlikning yo'qligi va ma'lum darajadagi yutuqlarni ko'paytirishga e'tibor uni ta'lim logistikasi bilan birlashtiradi va ularning mintaqaviy ta'lim xoldingini boshqarish masalalarida cheklanganligini aniq ko'rsatib beradi. Pedagogik innovatsiyalar logistikasiga klasterli yondashuv asosida ikkita logistikani birlashtirganda ushbu cheklovni engib o'tish mumkin. Uning asosiy g'oyasi bir vaqtning o'zida ta'lim tashkilotida amalga oshiriladigan pedagogik tizimni va uni qo'llab-quvvatlovchi infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan. "Pedagogik innovatsiyalar logistikasi" atamasi bilan biz "pedagogik yangiliklarni ishlab chiqarish, sinovdan o'tkazish va amalga oshirish uchun etarli sharoitlarni yaratish, shuningdek, olingan natijalarni targ'ib qilish uchun ta'lim tizimidagi jarayonlar va oqimlarni muvofiqlashtirishga qaratilgan nazariy tadqiqotlar va amaliy faoliyat sohasini" tushunamiz.ta'lim muhiti". Bunday logistikaning maqsadi pedagogik innovatsiyalarning barqaror oqimini shakllantirish uchun ta'lim xolding oqimlarini uyg'unlashtirishdir. Ikkinchisi ham faoliyat natijasi, ham hududiy ta'lim klasterini rivojlantirish omilidir.

Pedagogik innovatsiyalar logistikasi ishlaydigan oqimlarni uning ta'lim tizimining infratuzilma yoki pedagogik tarkibiy qismlarining ishlashi yoki rivojlanishiga yo'naltirilganligini tavsiflovchi parametrlar asosida tavsiflash mumkin. Parametrlar maydonida biz beshta ipni ajratib ko'rsatishimiz mumkin:

- pedagogik (ta'lim va tarbiya oqimlari) - ta'lim tizimining haqiqiy pedagogik tarkibiy qismlarining kombinatsiyasi natijasida hosil bo'ladi;
- infratuzilma-ta'lim tizimining moddiy va iqtisodiy resurslari bilan belgilanadi;
- integrativ-ma'lumot (ma'lumot) va ularni ta'lim klasterida ko'chirish vositalarini, odamlar muloqot qiladigan sharoitlarni birlashtiradi;

- shovqin oqimi-odamlarning ta'lim tizimining mavjud status-kvosini saqlab qolish istagi bilan shakllanadi, bu uning rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan sharoitlarni keltirib chiqaradi;

- pedagogik innovatsiyalar oqimi - "logistika infratuzilma va pedagogik tizimni rivojlantirishga bir vaqtning o'zida yo'naltirilganligi bilan" shakllanadi. U ta'lim munosabatlari sub'ektlarining faoliyati va faoliyati samaradorligini oshirishni ta'minlaydigan ta'lim tizimiga pedagogik yangiliklarni ishlab chiqish va joriy etishga qaratilgan faoliyati bilan shakllanadi.

Pedagogik innovatsiyalar va ta'lim xoldingi logistikasini rivojlantirish yo'nalishlari logistika mafkurasi bilan belgilanadi, bu sub'ektlarning dunyoga, odamlarga, voqealarga, faoliyatga, sodir bo'layotgan o'zgarishlarga bo'lgan munosabatlari tizimini aks ettiruvchi qarashlar to'plami. Biz uni beshta paradigma (modellar, echim namunalari) – aksiologik, gumanitar, o'zaro ta'sir paradigmasi, mazmunli va texnologik bilan konkretlashtirishni taklif qilamiz. Ular pedagogik innovatsiyalar logistikasini amalga oshirish va rivojlantirish uchun qiymat, mazmun, shuningdek instrumental asosni shakllantiradi.

Ulardan birinchisining mohiyati logistikaning ta'lim xoldingining rivojlanishiga hissa qo'shadigan resurslar va sharoitlarga qiymat munosabatiga yo'naltirilganligi bilan belgilanadi: pedagogik yangiliklar va innovatsiyalar, innovatsiyalar va logistika sub'ektlari, Klaster ishtirokchilari va ularning munosabatlari, umuman xolding. Innovatsion izlanishlarni rag'batlantirish va tanishtirish usullarini ishlab chiqish, innovatsion faoliyatda o'zini o'zi anglash uchun shart-sharoitlarni ta'minlash, innovatorlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va shunga o'xshash masalalarni hal qilish pedagogik innovatsiyalar logistikasini rivojlantirishning aksiologik yo'nalishini belgilaydi.

Gumanitar paradigma logistika g'oyasi bilan shaxsning o'zini o'zi yangilash manbai sifatida ochib berilishi mumkin. Ta'lim xoldingida odamlar pedagogik innovatsiyalar oqimining asosiy bo'g'ini-uning manbai, innovatsiyalarni tartibga soluvchilar va ularning iste'molchilari, logistika sub'ektlari hisoblanadi. Xoldingni rivojlantirish uchun sharoit yaratib, logistika unda ishtirok etadigan har bir inson – o'qituvchi, rahbar, ekspert, maslahatchining innovatsion salohiyatini ochib berishga yordam beradi. Bu o'qitish (malaka oshirish va qayta tayyorlash), professional jamoalarga (uyushmalar, klublar, maktablar) jalb qilish, konsalting va sub'ektlarni innovatsiyalar sohasidagi muvaffaqiyatlarga tayyorlashga qaratilgan boshqa faoliyat turlari orqali amalga oshiriladi.

Ushbu faoliyat shakllarining barchasi ta'lim xolding sub'ektlarining o'zaro ta'siriga asoslangan bo'lib, ular pedagogik innovatsiyalar kabi mahsulotni yaratish va ilgari surishga qaratilgan kelishilgan birgalikdagi faoliyati orqali logistikaning ahamiyatini ochib beradi. O'zaro ta'sir paradigmasi logistika istiqbollari quriladigan ikkita mustaqil vektorni belgilashga imkon beradi. Ulardan biri xolding ishtirokchilarining bir - biri

bilan va klasterga tashqi muhitda bo'lgan sheriklar bilan munosabatlarining xilma-xilligini belgilaydigan ichki va klasterlararo o'zaro ta'sir mexanizmini takomillashtirish bilan belgilanadi. Shubhasiz, ushbu o'zaro ta'sirning samaradorligi turli omillar bilan belgilanadi, ular orasida quyidagilar aniqlanadi: xolding tarkibiga kiruvchi ta'lim tashkilotlari rahbarlarining harakatlarini sinxronlashtirish sifati, tegishli maqsadlarning mavjudligi, yondashuvlar va printsiplarni tanlash, shakllar, usullar va vositalar, bunday o'zaro ta'sirni baholash mezonlari. Ikkinchi vektor xolding ichidagi va undan tashqaridagi pedagogik yangiliklarning harakati (diffuziya, uzatish, tarqalish) bilan bog'liq. An'anaviy va o'ziga xos xususiyatlarga moslashtirilgan muammolarni, shuningdek o'zaro ta'sirning yangi shakllarini qo'llash pedagogik innovatsiyalar oqimining etarli miqdori, xilma-xilligi va sifatini ta'minlashga imkon beradi.

Ta'lim xoldingida turli xil oqimlarni tashkil etuvchi elementlarning harakatiga muvofiq to'rtinchi, mazmunli paradigma paydo bo'ladi. Uning pedagogik innovatsiyalar logistikasining vazifalaridan birini aks ettiruvchi asosiy tezisi oqimlarning predmet tomonini va ularning xususiyatlarini (tipik va o'ziga xos tarkib), bunday ta'sir natijasida yuzaga keladigan oqimlar, hodisalar va xususiyatlarning o'zaro ta'sirini har tomonlama o'rganishdir. Moddiy paradigma asosida logistikaning mustaqil vazifalari pedagogik innovatsiyalar oqimining dinamik xususiyatlarini o'rganish, shuningdek oqimlarga ta'sir qilish va boshqarish usullarini aniqlashdir.

Ushbu muammolarni hal qilishni izlash bizni pedagogik innovatsiyalar logistikasini instrumental takomillashtirish zarurligiga qaratadigan texnologik paradigmani amalga oshirish bilan bevosita bog'liq. Ushbu jarayon bir necha yo'nalishda sodir bo'lishi mumkin va ulardan biri sifatida siz ta'lim xoldingida ko'plab yuqori sifatli va turli xil pedagogik yangiliklarni yaratish vositalari va usullarini izlashni belgilashingiz mumkin. Raqamlashtirish, o'yinlashtirish, ekspert baholash va boshqalar texnologiyalari an'anaviy logistika usullarini (tizimlar nazariyasi, murosalar nazariyasi, rejalashtirish usullari, "o'z vaqtida" tushunchasi va boshqalar) haqiqiy ta'lim muammolarini hal qilish uchun yangilash va/ yoki moslashtirishga imkon beradi. Ushbu o'zgarishlar pedagogik innovatsiyalar logistikasini baholashda yangi yondashuvlarni va tegishli amaliy echimlarni – mezonlar va ko'rsatkichlarni aniqlash, ma'lumotlarni qayta ishlash algoritmlari va samaradorlik monitoringini faol izlash bilan birga bo'lishi tushunarli.

Xulosalar

Xulosa qilib aytganda, pedagogik innovatsiyalar logistikasi va uning mintaqaviy ta'lim xoldingidagi rivojlanish paradigmalarni ko'rib chiqish natijalarini sarhisob qilish mumkin.

Iqtisodiyotda paydo bo'lgan "logistika" tushunchasi bir vaqtning o'zida ijtimoiy tizimlarda mavjud bo'lgan turli xil oqimlarni boshqarish bilan bog'liq fan va amaliy faoliyatni tavsiflaydi. Shu asosda logistika gorizontal integratsiyalashgan ta'lim muassasalari klasteri bo'lgan ta'lim xoldinglari faoliyatiga taalluqlidir.

Ta'limda logistikani qo'llash "ta'lim logistikasi" va "pedagogik logistika" toifalarining paydo bo'lishiga olib keldi. Ularning yordami bilan ta'lim tizimining infratuzilma va haqiqiy pedagogik tarkibiy qismlarining barqaror ishlashini ta'minlashga qaratilgan nazariy tushunchalar va empirik echimlar tavsiflanadi. Asosiy g'oyasi innovatsiyalarga asoslangan rivojlanish bo'lgan ta'lim xoldingining vazifalari nuqtai nazaridan ta'lim va pedagogik logistika imkoniyatlari juda cheklangan. Ushbu cheklovni pedagogik innovatsiyalar logistikasi yordamida engib o'tish mumkin, bu ham pedagogik tizimni, ham ta'lim xolding infratuzilmasini rivojlantirishga qaratilgan. Ta'limda menejmentning uslubiy asosi va amaliy manbai bo'lgan pedagogik innovatsiyalar logistikasi ta'lim xoldingidagi bir qator oqimlarni uyg'unlashtirishga qaratilgan, ular orasida pedagogik (ta'lim va tarbiya oqimlari), infratuzilma (moddiy va moliyaviy), integrativ (axborot va odamlar), shovqin oqimi, pedagogik yangiliklar oqimi.

Ta'lim xoldingini boshqarish nazariyasi va amaliyoti sifatida pedagogik innovatsiyalar logistikasi beshta paradigma bilan belgilanadigan yo'nalishlarda rivojlanmoqda. Aksiologik paradigma xolding sub'ektlarining ta'lim innovatsiyalariga bo'lgan qadriyat munosabatini, gumanitar – xoldingda logistika sub'ekti sifatida insonning ustuvorligini ta'kidlaydi. O'zaro ta'sir paradigmasi xolding ichida ham, undan tashqarida ham aloqalar va munosabatlarning rivojlanishi bilan bog'liq. Mazmunli paradigma xoldingda oqimlarni tadqiq qilishni tashkil etishni, pedagogik innovatsiyalar logistikasini texnologik – instrumental takomillashtirishni o'z ichiga oladi.

Pedagogik innovatsiyalarning logistikasi va uni amalga oshirish doirasi va rivojlanish yo'nalishlarini belgilaydigan paradigmalar ta'lim xoldinglarini boshqarish bilan bog'liq istiqbolli ilmiy tadqiqotlar va faoliyat sohasidir.

REFERENCES:

93. Allayorova, S. (2023). Theoretical and methodological basis of the cluster approach in education as the basis of pedagogical innovations. *Science and innovation*, 2(B5), 215-218.
94. Baxtiyorovna, A. S. (2023). Ta'lim jarayonidagi klaster yondashuvi hamda uning nazariy asoslari. *Fan, ta'lim va amaliyotning integratsiyasi*, 4(6), 28-34.
95. Allayorova, S. B., Mirsodiqova, R. L. (2023). Oila jamiyatning boshlang'ich ijtimoiy bo'g'ini sifatida. *Konferensiya*, 1(1), 38-40.
96. Allayorova, S. B. (2023). Ta'lim klasterida pedagogik innovatsiyalar tushunchasi. *Mugallim*, 1(1), 219-223.
97. Allayorova, S. B. (2023). Ta'lim samaradorligini o'stirishda integratsiya sharoitining didaktik imkoniyatlari. *Mugallim*, 1(1), 213-218.
98. Allayorova, S. B. (2023). Ta'limda innovatsion uslublarni ishlab chiqish hamda amaliyotga joriy etishning nazariy asoslari. *NamDU xabarlar*, 2(2), 453-460.

99. Allayorova, S. B. (2022). Ilmiy tadqiqot klasterining nazariy asoslari. Konferensiya, 3(3), 174-176.
100. Allayorova, S. B., Ximmataliyev, D. O. (2022). Ta'lim tizimida integratsiya pedagogik innovatsion klasteri. Konferensiya, 2(2), 125-127.
101. Allayorova, S. B. (2022). O'quvchilarda didaktik o'yinlar orqali kreativ fikrlashni shakllantirish. Konferensiya, 1(1), 431-433.
102. Allayorova, S. B., Janbayeva, M. S. (2022). Formation of Creative Activity in Students Through the Use of Problematic Education in the Educational Process. International Journal of Development and Public Policy, 2(3), 110-114.
103. Аллаёрова, С. Б., & Қораев, С. Б. (2021). Ўқиш саводхонлигига кўйилаётган замонавий талаблар (PIRLS халқаро баҳолаш тадқиқотлари мисолида). *Academic research in educational sciences*, 2(CSPI conference 1), 1538-1541.
104. Allayorova, S. B. (2021). O'quvchilarning tadqiqotchilik va ijodkorlik qobiliyatini shakllantirish. Eurasian journal of academic research, 1(8), 411-414.
105. Allayorova, S. B., Turg'unova, M. Q. (2020). Boshlang'ich ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari. Konferensiya, 1(3), 10-11.
106. Khalmatova, D. A. (2023). Improvement of independent creative activity of students based on competence approach. *Science and Innovation*, 2(5), 219-223.
107. Xalmatova, D. A. (2023). Aralash ta'limning pedagogik va psixologik asoslari. Konferensiya Ural, 1(1), 293-296.
108. Xalmatova, D. A. (2023). Pedagogical and psychological foundations of mixed education. Konferensiya Ural, 1(1), 297-300.
109. Xalmatova, D.A., Inomova, Z. I. (2023). Talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish. Konferensiya Ural, 1(1), 289-293.
110. Alimjanovna, D. X., & Qizi, I. Z. U. (2023). Talabalarning mustaqil ijodiy faoliyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish (oliy ta'lim muassasalari pedagogika misolida). *Science and innovation*, 2(Special Issue 5), 290-294.
111. Xalmatova, D. A. (2023). Aralash ta'limning pedagogik va psixologik asoslari. Mugallim, 1(7), 253-262.
112. Xalmatova, D. A. (2023). Aralash ta'limning pedagogik asoslari. NamDu xabarlari, 1(2), 574-579.
113. Rustamovna, A. S., & Baxromovna, A. M. (2022). OTMda bo'lajak o'qituvchilar o'zini-o'zi rivojlantirish kompetensiyasini shakllantirish. *Journal of new century innovations*, 16(1), 13-15.
114. Dusnazarova, M. I. (2022). Legal Regulation of Marriage-Wedding Traditions in Modern Uzbekistan. Modern Journal of Social Sciences and Humanities, 1(11), 23-29.
115. Elamanovna, D. M. (2021, March). Works and environmental education. *Archive of Conferences*, 17(1), 79-80.